

معرفی گزارشی

اسماعیل مهدوی راد

شده است. در این مجموعه ابتدا تلاش شده تا مقدمه‌ای با موضوعات تاریخچه‌ای از شبه قاره هند، ورود اسلام به آنجا، رواج تشیع و فرقه‌های شیعی در آن سرزمین و ... گنجانده شود. سپس به مشهورترین شخصیت‌های شیعی پرداخته شده است. در این اثر همچنین از کسانی که خود شیعه نبوده‌اند، اما علاقه وافری به مذهب شیعه و بزرگان آن داشته‌اند نیز یاد شده است.

تذکره مجمع الفضلاء؛ محمدعارف بقایی بخارایی؛ زیر نظر یوسف بیگ باباپور؛ تهران: منشور سمیر، ۵۰۰ ص.

کتاب حاضر تذکره‌ای مشتمل بر یک مقدمه و سه فرقه و یک خاتمه است. در مقدمه ذکر صفحاتی عرب مسطور و مذکور است و فرقه اول کیفیت فضلا و شعرا که از ابتدای ظهور استاد «ابوالحسن رودکی» تا زمان ظهور حضرت مخدومی شیخ الاسلامی «مولانا نورالدین عبدالرحمان جامی» کوس شاعری زده‌اند نوشته شده است. در فرقه ثانی از حضرت مخدومی و فضلی آن روزگار تا زمان اشتهار جناب فصاحت شعار بلاغت آثار «مولانا مشفق» که هریک در عهد خود نادره روزگار بوده‌اند مرقوم گردیده و در فرقه ثالث از ذکر اوصاف جناب «مومی الیه» و احوالات و مقامات اکابر به زیور فضل و بلاغت ایشان آراسته و نوشته شده است.

فرهنگ‌های شرق و غرب از منظر «گفتگویی درون ماندگار» میان مؤلفه‌هایش می‌نشیند. آثار سپهری در موقعیتی میان هنر و فلسفه بازتعریف و دگرگونه‌دیدن بدیهی‌ترین مؤلفه‌های وجودی را امکان‌پذیر می‌کند و پذیرفته‌ترین دیدگاه‌ها را به چالش می‌کشد تا با کشفی نوین، پیش‌انگاره‌های هستی را در انقلابی دائمی وارد کند. متن حاضر خوانشی فلسفی از دریچه‌های ناپیدای هنر و اندیشه سهراب سپهری است.

مقدمه بر دیوان دانش قزوینی: بر اساس نسخه خطی محفوظ در کتابخانه ملی ایران؛ محبوبه محمدی؛ اصفهان، دار خوین، ۷۴ ص.

کتاب حاضر تصحیح دیوان «دانش قزوینی» متعلق به دوره صفوی در قرن ۱۱ هجری قمری است. این کتاب تصحیح نسخه منحصر به فرد خطی دیوان اوست که شامل ۳۵۱۳ بیت است. در فصول این کتاب به ویژگی‌های نسخه و رسم‌الخط آن و روش تصحیح پرداخته شده و در مقدمه نیز پیشینه‌ای از اوضاع سیاسی و ادبی دوره صفوی شرح احوال و آثار و سبک شعری «دانش قزوینی» بیان شده است. «دانش قزوینی» در سرودن توانا بوده و هرچند شاعران درجه اول و حتی درجه دوم شعر فارسی نیست، اما توانسته است جایگاهی خوب در شعر فارسی داشته باشد.

سفینه بولونیا؛ ایرج افشار، محمد افشین وفا، شهریار شاهین دژی؛ تهران: سخن، ۲۴۲ ص.

کتاب حاضر تلاشی برای نشان دادن اهمیت و جایگاه شعر شیعی در ادب پارسی شبه قاره هند است که با شیوه دایرةالمعارفی به ترتیب الفبا بر حسب نام شعرا و تخلص ایشان تألیف

ادبیات

حدیث خداوندی و بندگی: تحلیل تاریخی بیهقی از دیدگاه ادبی، اجتماعی و روان‌شناختی، همراه با شرح و توضیح مهم‌ترین بخش‌های متن؛ محمد دهقانی؛ تهران: نی، ۴۹۸ ص.

نگارنده در کتاب حاضر ضمن معرفی مفصل تاریخ بیهقی که از شاهکارهای بی‌نظیر نثر فارسی است می‌کوشد مهم‌ترین جنبه‌های این شاهکار را از حیث تاریخی و ادبی و اجتماعی و روان‌شناختی برای خوانندگان توضیح دهد. ضمناً ماجراهای مهم تاریخ غزنویان، چنان‌که «بیهقی» روایت کرده است در اینجا از نو و بر حسب توالی تاریخی مرتب شده‌اند تا خوانندگان سرشته رویدادها و حوادث را گم نکنند. شرح واژه‌ها و جمله‌های دشوار و غامض در حاشیه صفحات فهم متن را برای خواننده آسان‌تر می‌کند. نقشه‌های متعدد و توضیحاتی هم که ذیل نام‌های تاریخی و جغرافیایی آمده‌اند به او کمک می‌کنند که از فضا و مکان رویدادها تصویر و تصور روشن‌تری به دست آورد.

مساحت احساس: سهراب سپهری و هنر عرفانی در جهان معاصر؛ مهدی رفیع؛ تهران: نی، ۲۲۶ ص.

سهراب سپهری شاعر و نقاش معاصر در زمره هنرمندانی انگشت‌شمار در هنر نوین ایران است که آثارش با مسائل هستی‌شناختی و فلسفی زمان ما گره خورده است. او به تأملی در باب

تاریخ

مطبوعات سیاسی ایران بین دو انقلاب؛ سید محمدالله اکوانی، محسن الهی؛ تهران: آبد، ۲۴۸ ص.

بررسی و تحلیل مطبوعات منتشرشده از دوران انقلاب مشروطه تا دوران انقلاب اسلامی ایران و سرنگونی رژیم پهلوی است. در این نوشتار ابتدا به بررسی مطبوعات داخلی منتشرشده در پیش از مشروطه پرداخته شده و روزنامه‌هایی مانند وقایع اتفاقیه، اختر، قانون، حبل المتین، ثریا و پرورش به صورت اجمالی معرفی شده است. آن‌گاه به معرفی برخی از مطبوعات دوران مشروطه مانند: روزنامه مجلس، مساوات، روح القدس، ملانصرالدین، صور اسرافیل، حبل المتین و صبح صادق پرداخته شده و محتوای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی این روزنامه‌ها بررسی شده است. در ادامه نویسنده به معرفی برخی از روزنامه‌ها و مطبوعات دوره استبداد صغیر، دوره مشروطه دوم، عصر رضاخان، دوران فضای باز سیاسی بین سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ شمسی و بعد از کودتای ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ شمسی پرداخته و تحلیلی اجمالی از مفاد این روزنامه‌ها ارائه نموده است.

تاریخ‌نگاری محلی ایران در دوره اسلامی (تا سده هفتم هجری)؛ عبدالرحیم قنوت؛ تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۴۳۴ ص.

بررسی شیوه و ویژگی‌های تاریخ‌نگاری محل ایران در دوره اسلامی تا قرن هفتم هجری و معرفی برخی از منابع مهم تاریخی در این زمینه است. در ابتدای این اثر کلیاتی در مورد مفهوم تاریخ‌نگاری محلی، تاریخچه و چیستی آن ارائه شده و پس از آن کاربردهای این قبیل از تاریخ‌نگاری‌ها بیان شده است. آن‌گاه نویسنده

به پیشینه تاریخ‌نگاری محلی در ایران از آغاز تا دوره اسلامی پرداخته و نگارش منابع تاریخی متعدد در این دوره زمانی را بررسی نموده است. وی در همین زمینه به انگیزه‌های مورخان تاریخی از نگارش تاریخ‌نامه‌های محلی اشاره نموده و به کتابشناسی اجمالی بیش از یکصد اثر در این زمینه در ادوار مختلف تاریخی پرداخته است. نویسنده به روند کتاب‌های فارسی و عربی در موضوع تاریخ‌نگاری محلی ایران در دوره اسلامی و قبل و بعد از آن نیز اشاره نموده و نگارش کتاب‌هایی در زمینه زندگی نامه‌های محلی و دینی و غیردینی را نیز از لحاظ تاریخی، مورد بحث و بررسی قرار داده است.

تاریخ‌نگاران امامیه و روش‌ها و گونه‌های تاریخ‌نگاری آنها از قرن اول تا هفتم هجری قمری؛ منصوره بخشی؛ قم: جامعه الزهرا، ۷۲۸ ص.

پژوهشی در زمینه روش‌های مختلف تاریخ‌نگاری توسط شیعیان از قرن اول تا قرن هفتم هجری و معرفی تاریخ‌نگاران امامیه در طول این دوره تاریخی است. در ابتدای این اثر کلیاتی در مورد مباحث امامت و ولایت و ملاک‌های گزینش تاریخ‌نگاران شیعه در پرداختن به مسائل تاریخی و نیز ملاک گزینش کتاب‌های تاریخی از دیدگاه آنان ارائه شده و پس از آن به معرفی تاریخ‌نگاران امامیه از قرن اول تا قرن هفتم هجری پرداخته شده است. نویسنده به ترتیب قرون اول تا هفتم به تفکیک به معرفی تاریخ‌نگاران شیعه و کتاب تاریخی نگاشته‌شده توسط آنان پرداخته و تحلیلی آماری از مورخان و آثار تاریخی مربوط به آن قرن ارائه نموده است. وی در معرفی این تاریخ‌نگاران امامی، به گوشه‌هایی از زندگانی آنان، معرفی استادان و شاگردان ایشان، معرفی آثار آنها و تاریخ ولادت و وفات ایشان و نیز برخی از نقل‌قول‌های رجالی در مورد ایشان پرداخته است.

مؤمن الطاق؛ اکبر قوام کرباسی؛ تهران: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۲۵۶ ص.

مروری بر زندگانی و شخصیت علمی مؤمن الطاق یکی از متکلمان شیعه و از اصحاب و شاگردان امام جعفر صادق است. در این نوشتار ابتدا به بیان حالات فردی ابو جعفر محمد بن علی بن نعمان مشهور به مؤمن الطاق پرداخته شده و حیات علمی و فرهنگی وی و نیز برخی از آثار کلامی وی در دفاع از امامت و ولایت امام علی (ع) و اثبات خلافت آن امام به صورت اجمالی معرفی شده است. آن‌گاه به روش‌شناسی کلامی مؤمن الطاق در زمینه ارائه مباحث کلامی و نوع نگاه وی به مسائل اعتقادی پرداخته شده و نحوه استناد وی به آیات قرآن، روایت معصومین و نیز ادله عقلانی در اثبات مدعی خویش در مباحث کلامی توصیف شده است. در ادامه نگارنده به برخی از باورها و اندیشه‌های کلامی مؤمن الطاق در زمینه مسائلی همچون: معرفت‌شناسی، منابع معرفت وحی، نسبت بین عقل و وحی، خداشناسی و اثبات وجود خدا، توصیف اسماء و صفات الهی و تصویر وی از صفات و افعال خداوند متعال، استطاعت، راهنماشناسی، وجوب شناخت امام معصوم، ویژگی‌های امام و لزوم اطاعت از او، افضلیت امام و وجوب نصب الهی او، مسائل مربوط به مهدویت، علم امام، تولی و تبری، دیدگاه وی در مورد خلیفه اول و دوم، دیدگاه وی نسبت به مسائل مربوط به انسان‌شناسی و جهان‌شناسی، تعدد زوجات، تقیه و برخی دیگر از مباحث اعتقادی اشاره نموده و دیدگاه‌های واقع‌بینانه وی در مورد مسائل اعتقادی و نیز نقش وی در تقویت مبانی فکری شیعه را مورد بحث و بررسی قرار داده است.

المواقف المشتركة لعلماء العراق و ایران ضد الغزو الاجنبی للبلاد الاسلامیه؛ کامل سلمان جبوری؛ قم: مجمع ذخایر اسلامی، ۵۰۰ ص.

رویکردی تاریخی در مورد مواضع مشترک علمی، فقهی و سیاسی علمای ایران و عراق در زمینه

جنگ‌های تحمیل شده از سوی بیگانگان و استعمارگران علیه کشورهای اسلامی است. در این اثر ابتدا به موضع‌گیری علمای ایران در عصر مشروطه نسبت به استعمارگران انگلیسی و پرتغالی اشاره شده و نمونه‌هایی از اقدامات و فتاوی آنان در مورد جنگ با بریتانیا در سواحل جنوبی ایران و برخی دیگر از کشورهای اسلامی معرفی شده است. آن‌گاه به برخی دیگر از مواضع فقهی و سیاسی برخی از فقهای ایران در مورد حمله روسیه به ایران در بعد از مشروطه اشاره شده و دعوت کردن مردم به جهاد علیه اشغالگران توسط این فقها منعکس شده است. در ادامه نویسنده به بیان دیدگاه‌های علمای عراق و فتاوی آنان در مورد مقابله شیعیان با نفوذ استعمار انگلستان به عراق و اشغال این کشور و نیز عکس‌العمل مثبت شیعیان جنوب عراق به ویژه شیعیان کربلا و نجف در این زمینه را منعکس نموده است. در جلد دوم این اثر نیز در ادامه جلد قبل از آن به بررسی برخی از انقلاب‌ها و جنبش‌های ضد استعماری مردم ایران و عراق در قبال اشغالگران پرداخته شده و نقش کلیدی علما و فقهای ایران و عراق در این زمینه و نیز ایجاد انگیزه دینی و روحی برای مبارزه با استعمارگران مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. در همین زمینه نویسنده به تبیین برخی از قوانین و فتاوی تنظیم شده توسط دولت‌ها و علمای عراق در زمینه مقابله با جنگ و اشغالگری آمریکا، انگلیس، روسیه و برخی دیگر از کشورهای استعماری پرداخته و عکس‌العمل مسلمانان و شیعیان کشورهای اسلامی در قبال این فتاوا و قوانین مانند لیبی، الجزایر، ایران و عراق را بررسی نموده است. وی در همین راستا به تجزیه و تحلیل برخی از قیام‌ها و جنبش‌های واقع شده در عراق و ایران پرداخته و نقش آنها را در عقب‌راندن اشغالگران و استعمارگران را مورد بحث و بررسی قرار داده است.

یادنامه

یاد عزیزان در برگ ریزان: مجموعه‌ای از مقالات احمد مهدوی دامغانی؛ احمد مهدوی دامغانی؛ تهران: اطلاعات، ۲۹۸ص.

کتاب حاضر مجموعه‌ای از مقالات استاد دکتر «احمد مهدوی دامغانی» است و البته تأملی است در برهه‌هایی از تاریخ ایران و اسلام با نگاهی تازه و ژرفایی بی‌اندازه که صاحب‌نظرات را عبرت‌افزاید و سرگشتگان را دری از معرفت گشاید. «از سفینه تا شوری»، «وفات ایرج افشار»، «نام‌های ایرانی در کتاب التودین رافعی»، «یاد خری از مرحوم استاد علی اصغر حکمت»، «تلمیحی بر مقاله‌ای»، «زنده باد عشق از هر دری سخنی»، «جشن نوروز از مظاهر و شعارهای شیعه در قرن‌های سوم تا پنجم» و «درباره کتاب در جستجوی صبح» عنوان‌های برخی از مقالات آمده در این کتاب هستند.

کلیات

روش‌شناسی مطالعات اسلامی در غرب: گفتارهایی از عبدالعزیز ساشادینا؛ یاسر عسگری، رسول نوروزی فیروز؛ تهران: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۴۳۲ص.

مجموعه گفتارهایی از عبدالعزیز ساشادینا درباره روش‌های اندیشمندان غرب در زمینه مطالعه علوم و معارف اسلامی است. در این نوشتار دیدگاه‌های این اندیشمند و شرق‌شناس در زمینه روش تحقیق متفکران مغرب زمین و نظام معرفتی حاکم بر غرب در مورد انواع مطالعات اسلامی با توجه به ذهنیت آنان از اسلام و معارف اسلامی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و

نکات دقیقی را که وی در این زمینه از مطالعات غرب در مورد اسلام استخراج نموده است منعکس شده است. در همین زمینه دیدگاه وی در مورد مسائلی مانند دوره اول تا پنجم دین‌پژوهی در غرب، ویژگی اسلام‌شناسی در غرب، پدیده سیاسی مطالعه اسلام در غرب و آغاز اسلام‌شناسی سیاسی و زمینه‌های شکل‌گیری موج جدید مطالعه اسلام و مسلمانان در جهان غرب منعکس شده و روش‌شناسی عبدالعزیز ساشادینا در زمینه اسلام‌شناسی نیز بیان شده است.

راهنمای لغات فارسی قرآن؛ صدیقه فرجی دیزجی؛ قم: تحسین، ۶۴۸ص.

بیان معانی لغات مندرج در قرآن کریم به زبان فارسی است. در این نوشتار به صورت جدول و به ترتیب حروف الفبای فارسی، معانی واژگان و مفردات قرآنی همراه با آدرس آیه، سوره و نیز میزان تکرار آن واژه یا اصطلاح بیان شده است. نگارنده مشتقات مختلف یک کلمه قرآنی را نیز بیان نموده و تمامی مفردات مربوط به یک واژه اعم از اسم و فعل و حرف، ابواب مختلف ثلاثی مجرد و مزید و سایر صیغه‌های مورد استفاده در آیات قرآن را از منظر معنای فارسی آنها بررسی نموده است. وی در ضمن طراحی یک جدول، نخست واژگان و معانی الفاظ قرآنی را به زبان فارسی درج نموده و پس از آن شماره سوره و آیه واژه مورد نظر و سرانجام تعداد تکرار آن واژه و لفظ عربی متناسب با آن را ذکر نموده است.

دانشنامه دانشنامه‌ها؛ اصغر اسماعیلی؛ تهران: بنیاد دانشنامه‌نگاری ایران، ۲۴۸ص.

در مجموعه حاضر تلاش شده تا با گردآوری و معرفی دانشنامه‌های قدیم و معاصر ایران، تصویری کلی از تاریخچه دانشنامه‌نگاری در ایران به دست داده شود. ملاک در تقسیم‌بندی دانشنامه‌ها به کهن و معاصر، این بوده که دانشنامه‌های یکصد سال اخیر تا سال ۱۳۹۰ در بخش معاصر قرار گرفته‌اند و آنچه مربوط به پیش از آن است در قسمت دانشنامه‌های کهن

مجموعه مقالات

پرویز نقیبی: روزنامه‌نگار صاحب‌سبک، گزیده مقالات نقیبی در آیندگان؛ سیروس علی‌نژاد؛ تهران: نیلوفر، ۲۳۶ص.

کتاب حاضر شامل سه مطلب درباره «پرویز نقیبی» روزنامه‌نگار برجسته و گزیده مقالات او در روزنامه «آیندگان» است. «پرویز نقیبی» روزنامه‌نگار توانایی بود که در دهه چهل و پنجاه شمسی در مطبوعات مهم زمان خود کار می‌کرد و سردبیری پاره‌ای از آنها را به عهده داشت. او روزنامه‌نگاری بود که در عرصه‌های مختلف فرهنگی قلم می‌زد و مجله‌ها، روزنامه‌ها و برنامه‌های رادیویی خود را پر بار و سرزنده عرضه می‌داشت. او روزنامه‌نگاری مبتکر بود که هر از چندی یک ابتکار تازه به میدان می‌آورد و در همان سال اول کار در روزنامه «آیندگان» سه طرح نو در انداخت که هر سه سرفصل خواندنی ایجاد کرد که یکی از دیگری جذاب‌تر بود.

عرفان

صوم القلب: روزه دل؛ عمار یاسر بدلیسی؛ مترجم محمدیوسف نیری؛ تهران: مولی، ۲۳۲ص.

فلسفه

تأثیر ابن سینا بر فلسفه دنس اسکوتوس؛ مهدی عباس‌زاده؛ تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۲۲۴ص.

کتاب حاضر عهده‌دار توصیف فضای علمی-فکری زمانه «اسکوتوس»، زندگی‌نامه، آثار و تبیین آرای او در عرصه‌های معرفت‌شناسی، کلیات و اصل فردیت، اثبات وجود خدا، فلسفه خلقت و فلسفه اخلاق و نیز تعیین نسبت آنها با آرای ابن سینا است. مؤلف بیان می‌دارد که «یوهانس دنس اسکوتوس» فیلسوف مهم دوره قرون وسطای مسیحی و یکی از تأثیرگذارترین

علمی و ابعادی از زندگانی سی‌وپنچ عالم افغانی پرداخته شده و دوران تحصیل آنان در ایران و عراق در زمینه‌های مختلف اجتهادی گزارش شده است. نویسنده به صورتی از اجازات مختلف فقهی و اجتهادی این عالمان شیعی از علمای نجف نیز اشاره نموده و فعالیت‌های آنان در عرصه‌های مختلف علمی و فرهنگی را نیز منعکس نموده است. معرفی افرادی همچون: سیدعلی بابا احمدی، محمدامین افشار، سیداسماعیل بلخی، سروردانش، علی جمعه رضایی، حسین شفایی، سیدابوالحسن فاضل بهسودی، سیدموسی صدر، محمداسحاق فیاض، سید فضل‌الله قدسی، محمدآصف محسنی، عزیزالله محقق غزنوی، قربانعلی محقق کابلی، محمدعلی مدرس افغانی، امان‌الله میرزایی، عبدالعلی مزاری و ... از اصلی‌ترین مندرجات این نوشتار است.

قرار گرفته است. در قسمت دانشنامه‌های کهن و با توجه به اینکه این آثار تک مؤلف بوده‌اند، شرح مختصری از زندگانی و آثار مؤلف هم آمده است. در دانشنامه‌های معاصر، دانشنامه‌های بزرگ که سازمان علمی و اجرایی نیز دارند مورد بررسی بوده‌اند و شرح روند کار و تألیف یا ترجمه مقالات در آنها تحلیل شده است.

روش تحقیق علمی؛ هدایت‌الله سلطانی‌نژاد، مونس کشاورز و عطیه یونسی؛ تهران: میزان دانش، ۱۴۴ص.

موضوع کتاب حاضر روش تحقیق علمی است که در پنج فصل به تمام اصول و قواعد طراحی و تدوین طرح تحقیق و اجرای فرایند آن از نحوه انتخاب موضوع، شناسایی منابع، گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها تا نگارش نهایی و ارائه انواع متون تحقیق اعم از کتاب، مقاله، پایان‌نامه و رساله تحصیلی به روش علمی پرداخته شده است. رعایت اختصار در عین جامعیت، نظم و انسجام، کاربردی بودن و ابتکار در طرح مباحث از ویژگی‌های بارز این کتاب است. مؤلف بیان می‌کند که اگرچه تحقیق و کنجکاوی امری فطری و آمیخته با سرشت انسان است، اما تحقیق به روش علمی و براساس اصول و ضوابط مشخص امری نوپدید است.

شرح حال

سی‌وپنچ عالم (از عالمان تأثیرگذار افغانستان در سده اخیر)؛ سیدمحمد عارف (موسوی‌نژاد)؛ تهران: مجمع ذخایر اسلامی، ۳۶۰ص.

معرفی اجمالی سی‌وپنچ عالم از عالمان شیعی تأثیرگذار افغانستان در سده اخیر و آثار و اقدامات آنان در عرصه‌های مختلف علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی است. در این اثر به ترتیب حروف الفبای فارسی به توصیف شخصیت

چهره‌های این دوره، بر تفکر جدید غرب است. او از غالب جریان‌های فکری قبل از خودش تأثیر پذیرفته، اما آنچه در این میان نقش اصلی را ایفا می‌کند، تأثیرپذیری او از «ابن سینا» است.

نظریه اخلاقی امر الهی در تاریخ فلسفه و متون مقدس ادیان ابراهیمی؛ رحیم دهقان سیمکانی؛ قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۴۲۶ ص.

تحلیلی از نظریه اخلاقی امر الهی یکی از نظریات چالش‌برانگیز در حوزه فلسفه اخلاق غرب است. این پژوهش بر آن است تا ضمن بررسی تاریخی بحث، این نظریه را به متون مقدس ادیان ابراهیمی عرضه نموده و رویکرد این متون و مفسران آنها را به تقریرهای مختلف این نظریه اخلاقی را با نگاهی پدیدارشناسانه مورد تحلیل قرار دهد. نویسنده معتقد است با مقایسه دیدگاه‌های فلاسفه مسلمان و غربی اعم از متألّهان یهودی و مسیحی در مورد نظریه اخلاقی امر الهی، به این نتیجه رسیده است که نظریات فلاسفه مسلمان در این زمینه از انسجام بیشتری برخوردار بوده و یکپارچه‌تر به نظر می‌رسد و این امر ناشی از دفاع یکنواخت متن مقدس قرآن کریم از نظریه استقلال اخلاق و عدم انسجام اندیشمندان یهودی و مسیحی به دلیل فقدان موضع مستقل مجموعه عهدین در قبال این نظریه است.

فقه

مباحث اصولی؛ نعمت‌الله پیغان؛ به اهتمام رضا لک‌زایی؛ قم: طلیعه سبز، ۲۴۸ ص.

بیان تاریخی‌ای از علم اصول فقه و مروری بر مباحث مهم مندرج در این علم است. در ابتدای این اثر تعریفی از علم اصول فقه و موضوع این علم ارائه شده و موضوع این علم و کاربردهای

آن در استنباط احکام شرعی بیان شده است. آن‌گاه به بیان تاریخچه علم اصول فقه پرداخته شده و فراز و نشیب‌های مختلف این علم در ادوار مختلف تاریخی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. در ادامه نویسنده به سیر تاریخی تألیفات اصولی اشاره نموده و مهم‌ترین تألیفات علمای شیعه در این زمینه را معرفی نموده است. در بخش بعدی کتاب نویسنده به بررسی مباحث الفاظ در علم اصول فقه پرداخته و مباحثی مانند دلالت الفاظ بر معانی، استعمال لفظ در بیش از یک معنا، استعمال حقیقی و مجازی، روش استنباط حکم شرعی با استناد به لفظ ادله شرع، نقش عقل در استنباط حکم شرعی و برخی دیگر از ابزارهای دستیابی به احکام و ادله آنها را به صورت اجمالی بررسی نموده است.

منابع ادله علم اصول فقه؛ سیف‌الله صرامی؛ تهران: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی؛ ۲۷۶ ص.

تحقیقی در زمینه تعامل بین فقه و اصول و کارکرد منابع و ادله مندرج در علم اصول فقه و استفاده از آنها در فقه و احکام شرعی است. در این نوشتار نگاه ثانوی به اصول فقه نسبت به فقه، مورد بحث و بررسی قرار گرفته و پیوند آن دو با هم در زمینه‌های مختلف بررسی شده است. از نگاه نویسنده بسیاری از مباحثی که در اصول فقه معطوف به فقه مطرح است، می‌تواند درباره خود اصول فقه نیز مطرح شود که این نگاه ثانوی حوزه‌ای از مباحث فلسفی مضاف به اصول فقه را پیش رو می‌گذارد؛ زیرا منابع و ادله علم اصول فقه یکی از سرفصل‌های درخور بررسی در فلسفه اصول فقه است. وی در همین زمینه به معرفی منابع نقلی و عقلی اصول فقه و ادله آنها اشاره نموده و کارکردهای این منابع و ادله و نیز میزان اعتبار آنها را در فقه و استنباط فقهی مورد بحث و بررسی قرار داده است.

جواهر الکلام فی توبه الجدید؛ محمدحسن بن باقر صاحب جواهر؛ قم: مؤسسه دایرة‌المعارف فقه اسلامی، ۶۳۲ ص.

شرح و بررسی ابواب و فروع فقهی مربوط به اقرار، جعاله، ایمان، نذر، صیح و ذبح حیوانات به روش فقه استدلالی است. در این نوشتار به بررسی زوایای مختلف مربوط به ابواب فقهی فوق پرداخته شده و موارد صحت اقرار، الزامات شرعی مربوط به اقرار، صیغه مربوط به آن، موارد ثبوت اقرار، شهادت دادن و نسبت آن با اقرار، صیغه ایجاب و قبول عقد جعاله، موارد اختلاف در عقد جعاله، شرایط قسم خوردن و متعلقات آن، قاعده فقهی مربوط به نذرکردن، متعلق نذر و حرام نبودن متعلق آن، روش ذبح شرعی انواع حیوانات حلال گوشت اعم از پرندگان، چهارپایان و حیوانات دریایی به صورت مبسوط شرح داده شده است. نویسنده در همین زمینه به بیان دیدگاه‌های فقهی معروف شیعه اعم از متقدمین و متأخرین در موضوعات فوق پرداخته و نقاط اشتراک و اختلاف آنان را در این زمینه‌ها منعکس نموده است.

علوم قرآن

اولویت‌های پژوهشی تفسیر و علوم قرآن؛ محمدرضا آقایی؛ قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۲۷۶ ص.

بیان برخی از بایسته‌های امر پژوهش در حوزه علوم قرآن و تفسیر است. در ابتدای این اثر ضمن ارائه کلیاتی از علوم قرآن، تاریخ آن و نیز مباحث مهم مندرج در این قبیل از علوم، به بررسی اولویت‌های پژوهشی در زمینه تفسیر و علوم قرآنی پرداخته شده و پژوهش در زمینه مسائلی مانند وحی‌شناسی و نزول قرآن، اسباب نزول، جایگاه مهم این کتاب آسمانی به عنوان یکی از مهم‌ترین منابع معرفت، اسماء و صفات

الهی مندرج در آن، آیات و سوره‌ای مکی و مدنی، تحریف‌ناپذیری قرآن، آیات محکم و متشابه، ناسخ و منسوخ، اعجاز قرآن، دیدگاه مستشرقان، روش‌های تفسیری، گرایش‌های تفسیری، تاریخ مفسران و روش‌های توسعه در این علوم مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. نویسنده برخی از چالش‌ها در این زمینه را بیان نموده و راهکارهایی برای تقویت آن ارائه نموده است.

دور اهل البیت (ع) فی تفسیر القرآن الکریم (دراسه و تحلیل)؛ سید عباس کاظمی؛ قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۲۲۴ ص.

بررسی نقش ویژه و منحصر به فرد اهل بیت (ع) در زمینه آموزش تفسیر قرآن کریم و بیان مبانی و اصول مربوط به آن است. در نوشتار حاضر ضمن بیان کلیاتی در مورد تفسیر و جایگاه مهم علمی اهل بیت، به تبیین علل نیاز به تفسیر برای فهم علوم و معارف مختلف اسلامی پرداخته شده و ادوار مختلف تاریخی مربوط به تفسیر قرآن بیان شده است. آن‌گاه نویسنده به مکتب تفسیری اهل بیت و آموزه‌های مهم وارد شده از سوی آنان در زمینه تفسیر روشمند قرآن کریم اشاره نموده و تعالیم و تلاش‌های علمی ایشان در این زمینه در پرورش دادن مفسران متعدد قرآن توصیف شده است. وی در ادامه به تفسیر قرآن به قرآن، تفسیر آن به عقل و تاریخ، استفاده از اسباب نزول و کنایات و سایر فنون قابل استفاده در علم تفسیر توسط اهل بیت (ع) پرداخته و مبانی فهم قرآن که از سوی ایشان ارائه شده است را بیان نموده است. وی موقعیت اهل بیت در تفسیر قرآن را به جهت احاطه و اشراف کامل آنان بر این کتاب آسمانی، موقعیتی ویژه ارزیابی نموده و حجیت روایات و سنن وارد شده از ایشان در این زمینه را اثبات نموده است.

آیات امامت و ولایت در تفسیر المنار؛ محمد ساعدی؛ قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۵۳۰ ص.

بررسی دلالت آیات نازل شده در مورد ولایت و امامت ائمه اطهار (ع) با توجه به مفاد تفسیر المنار در این زمینه و پاسخ به شبهات رشیدرضا نویسنده این تفسیر است. در این نوشتار برخی

از ایراداتی که در تفسیر المنار در مورد آیات مورد ادعای متکلمان و مفسران شیعه در موضوع اثبات امامت و خلافت امام علی (ع) وارد شده است، مورد شرح و بررسی اجمالی قرار گرفته و ادله عقلی و نقلی وی در رد این آیات مورد نقد و ارزیابی قرار گرفته است. نویسنده به همین منظور ابتدا به توصیف تفسیر المنار و ویژگی‌های آن پرداخته و عقل‌گرایی افراطی را از مهم‌ترین ویژگی‌های آن عنوان کرده و عدم درک صحیح رشیدرضا از مفهوم امامت و ولایت را نیز دلیل عدم آرایه تفسیری صحیح از وی در این موضوع عنوان کرده است. وی در ادامه به معرفی آیات مرتبط با امامت و ولایت امام علی و سایر معصومین پرداخته و مفاد و دلالت آیاتی همچون: آیه ولایت، آیه امامت، یا ابتلاء، آیه اول الامر یا اطاعت، آیه تبلیغ، آیه اکمال، آیه لیلۃ المبیت، آیه مباهله و ... بر امامت آن امام و فضایل ایشان را بررسی نموده و نقدهای وارد شده از سوی تفسیر المنار در این زمینه را رد کرده است. وی همچنین تفسیری از جانب شیعه امامیه در مورد مفهوم ولایت و امامت ارائه نموده است.

اخلاق در قرآن کریم و صحیفه سجادیه؛ تورج زینی‌وند؛ اصفهان: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۴۳۲ ص.

در کتاب حاضر پژوهشگر بر آن است که برخی مفاهیم اخلاقی را از دو کتاب شریف قرآن و صحیفه سجادیه استخراج کند و با شیوه نوینی به تطبیق دقیق مفاهیم اخلاقی و بررسی حوزه معنی‌شناسی آنها بپردازد. اهمیت و ارزش این پژوهش به این سبب است که اگرچه درباره مضامین اخلاقی قرآن کریم و صحیفه سجادیه، سخنان فراوانی به صورت مستقل گفته و نوشته شده است، امام هیچ کدام از صاحبان آثار پیشین نتوانسته‌اند این‌گونه فضیلت‌ها و ردیلت‌ها را تقسیم‌بندی و آنها را در بیانی شیوا و رسا مقایسه کنند. پیدایی و تحلیل چنین پیوندهایی فقط در پژوهش‌های تطبیقی میسر است که این پژوهش بر آن است تا در رویکردی اخلاقی به چنین هدفی دست یابد.